

Artikkelforfattere kommer med et forslag som de mener vil forbedre kvalitetssikringen gjennom fagfelle vurderingen. Foto: Nils Martin Silvola

Plan S og implementering

Open Access. Universitetene bør ta ansvar for å sikre at fagfelle vurderingen blir utført på beste måte, skriver forfatterne av dette innlegget.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKAR
LEIF LONGVA
UB, UIT

OA-RÅDGIVER
JANERIK FRANTSVÅG
UIT

PROFESSOR
BÅRD SMEDSRØD
INSTITUTT FOR MEDISINSK BIOLOGI, UIT

PUBLISERT MANDAG 05. NOVEMBER 2018 - 13:10 SIST OPPDATERT TIRSDAG 06. NOVEMBER 2018 - 10:28

IMP

Curt Rice ser noen mangler med Plan S, herunder at kvalitetssikringen av publikasjonene ikke er berørt (**Khrono 8. oktober 2018**) (<https://khrono.no/apen-tilgang-curt-rice-open-access/curt-rice-plan-s-doesnt-go-far-enough/241004>). Vi støtter Curt Rice i dette, og vi ønsker her å følge opp hans tanker med et konkret forslag som også vil kunne brukes i den praktiske implementeringen av Plan S.

Vårt forslag vil forbedre kvalitetssikringen gjennom fagfelle vurderingen. Samtidig vil universitetene gi seg selv et kraftfullt forhandlingskort, og vil dermed kunne presse utgiverne til å akseptere rimeligere avtaler med universitetene enn dagens til dels svindyre avtaler.

Med vårt forslag vil universitetene gi seg selv et kraftfullt forhandlingskort, og vil dermed kunne presse utgiverne til å akseptere rimeligere avtaler med universitetene enn dagens til dels svindyre avtaler.

Fagfelle vurderingen er i dag kontrollert og styrt av tidsskriftene. Universitetene, som er forskernes arbeidsgivere, har ingen oversikt over eller kontroll med fagfelle vurderingen, verken omfanget av dette arbeidet eller for hvilke tidsskrifter forskerne gjør fagfelle vurderingen. Og universitetene har dermed heller ingen innflytelse på kvaliteten i dette viktige arbeidet. Universitetene virker tilsynelatende lite interessert i hvordan fagfelle vurdering organiseres og utføres, men er samtidig veldig opptatt av at forskerne produserer gode vitenskapelige artikler (i de rette tidsskriftene). Så hvorfor er de så lite interessert i det viktige arbeidet med å kvalitetssikre artiklene?

Her er vårt forslag:

- Universitetene bør eksplisitt inkludere fagfelle vurdering som en oppgave forskerne skal utføre
- Universitetene bør utvikle programmer for opplæring av (unge) forskere i fagfelle vurderingsjobben
- Universitetene bør ta ansvar for utvikling og forbedring av kvalitetssikringen som gjøres via fagfelle vurdering. Ansvaret for en slik utvikling bør ikke overlates til tidsskriftene.

- Universitetene bør ha adgang til å instruere sine ansatte forskere om hvilke tidsskrifter og utgivere de skal eller ikke skal gjøre fagfelle vurdering for

På denne måten vil universitetene kunne sikre at fagfelle vurderingen blir utført på beste måte, og bidra til å sikre best mulig vitenskapelige publiseringer. Og i tillegg vil universitetene kunne bruke fagfelle vurderingsjobben som et kraftfullt forhandlingskort overfor utgiverne.

I Plan S heter det at publisering skal være open access. Mange open access-tidsskrifter finansieres ved å kreve betaling for hver artikkel som publiseres, med en såkalt APC (article processing charge). I Plan S heter det videre at det skal settes et tak for hvor stor denne APCen skal være - utgiverne skal ikke kunne kreve hva de vil i betaling. Vi anser det sannsynlig at det her må bli forhandlinger med utgiverne om APCen. Hvilke forhandlingskort vil Plan S i så fall ha overfor utgiverne? De kan nekte forskerne som mottar forskningsfinansiering å publisere hos utgiverne som krever for høy APC. Men de kan også bruke et annet pressmiddel, som forutsetter at siste kulepunkt ovenfor tas i bruk.

Bak Plan S står den såkalte cOAlition S, som består av en rekke forskningsfinansieringskilder, inkludert Norges forskningsråd og European Research Council. Universitetene, som er forskernes arbeidsgivere, er altså ikke direkte forpliktet av Plan S. Men universitetene kan støtte Plan S ved å ta styring med fagfelle vurderingen og legge press på utgiverne. Plan S kan, med universitetene (så mange som råd) i ryggen, true med å trekke forskerne ut av fagfelle vurderingsjobben overfor en utgiver som ikke er villig til å akseptere en rimelig APC.

Hvorfor vil dette være et effektivt forhandlingskort? Hvis en utgiver får redusert tilgang til forskere de kan bruke i fagfelle vurdering av sine artikler, vil forskersamfunnet med god grunn begynne å tvile på om denne utgiveren og dens tidsskrifter har adekvat kvalitetssikring av artiklene. Konsekvensen av dette vil være at denne utgiverens tidsskrifter vil miste sin høykvalitets-status, og synke nedover i rankingen over de prestisjefylte tidsskriftene. Utgiverens evne til å ta seg godt betalt for abonnemeter og APCer er helt avhengig av tidsskriftenes status og rangering. Alt som kan true dette er derfor noe utgiverne vil frykte. Trussel om fagfelle vurderingsstopp vil derfor være et sterkt forhandlingskort.

Plan S skal gjelde fra januar 2020. Det er ikke lenge til. Imidlertid har en overgangsfase blitt nevnt, på to-tre års varighet. Vårt forslag til forhandlingstaktikk vil kunne anvendes i en slik overgangsfase. I denne perioden kan open access i hybridtidsskrifter tillates. Utgiverne som fortsetter å kreve urimelig høy APC-betaling, bør da ikke få en slik overgangs kontrakt med Plan S. Og samtidig bør det innføres fagfelle vurderingsstopp for disse utgiverne.

Vil du holde deg oppdatert på nyheter fra universitets- og høyskolesektoren? Meld deg på gratis nyhetsbrev fra Khrono: